

Mgr. Petra Bohúňová,
doktorandka katedry
mezinárodního
a evropského práva
Právnické fakulty
Masarykovy univerzity
v Brně, studentka
programu LL.M. na
Technische Universität
Dresden

JUDr. Zdeněk Kaplán,
Ph.D., odborný asistent
katedry mezinárodního
a evropského práva
Masarykovy univerzity
v Brně

System uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí

PETRA BOHÚŇOVÁ, ZDENĚK KAPITÁN

1. Úvod

Výkon soudních rozhodnutí je nejen výsledkem úspěšného prosazení subjektivního práva, ale také projevem státní svrchovanosti. Rozsudky vydané jménem jednoho státu nelze bez dalšího vykonat ve státě druhém, neboť se jedná o použití donucení proti osobám, o nucený zásah do jejich majetku na základě aktu jiného státu. Z těchto důvodů vážou státy výkon cizích rozhodnutí na jejich uznání, resp. prohlášení vykonatelnosti. V současné době je tato problematika obvykle upravena na třech úrovních – národní, mezinárodní a pro členy Evropských společenství (dále jen „ES“) rovněž na úrovni komunitární. Cílem tohoto úvodního článku z oblasti uznání a prohlášení vykonatelnosti cizích soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních podle nařízení Brusel I, resp. Bruselské úmluvy, je seznámit čtenáře s problematikou institutů uznání a prohlášení vykonatelnosti a s jejich regulací ve věcech občanských a obchodních¹⁾ a jejich výkonu na jednotlivých výše zmíněných úrovních s důrazem na úroveň komunitární. V závěru zařazujeme tabulku, v níž jsou přehledně uvedena všechna rozhodnutí ESD, která budou v samostatných příspěvcích rozebírána a komentována.

2. Institut uznání, prohlášení vykonatelnosti a výkonu a jejich význam

2.1 Uznání cizích soudních rozhodnutí

Smyslem uznání cizího rozhodnutí je přiznat mu stejné právní účinky, jako mají rozhodnutí tuzemská. Přitom soud přezkoumává pouze formální páležitosti; přezkoumání rozhodnutí ve věci samé (správnosti zjištění skutkového stavu a aplikace práva) by byl již novým rozhodnutím. Výsledkem uznání cizího rozhodnutí je takový právní stav, jaký by nastal, kdyby o téže věci

¹⁾ Uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí upravují také nařízení Rady (ES) č. 2201/2003/ES ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 (tzv. Brusel II) a nařízení Rady (ES) č. 1346/2000/ES ze dne 29. 5. 2000 o úpadkových řízeních. Tyto oblasti se však od uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních značně liší, proto nebudou předmětem tohoto článku.

rozhodl shodně český orgán.²⁾ Rozhodnutí se obvykle uznává neformálně, tj. tak, že k němu cizí soud nebo jiný orgán pouze přihlédne. Tato úprava je použita např. v § 65 českého zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním nebo § 328 německého občanského soudního řádu.

2.2 Prohlášení vykonatelnosti (*exequatur*)

Výkon cizího rozhodnutí v řadě států vyžaduje nejen jeho uznání, ale ještě prohlášení vykonatelnosti. Soud státu, v němž je o výkon žádáno, na žádost oprávněného vydá rozhodnutí, kterým prohlásí výkon rozhodnutí za přípustný. Příkladem této úpravy je např. § 68c zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, § 722 – 723 německého občanského soudního řádu nebo níže rozebíraná kapitola III nařízení Brusel I.

2.3 Výkon

Principem výkonu rozhodnutí je přinutit osobu, které je cizím rozhodnutím uložena určitá povinnost, aby tuto povinnost splnila, pokud tak neučinila ze své vůle. Postupuje se stejně jako při výkonu rozhodnutí vydaného českým orgánem. Předpokladem pro výkon rozhodnutí je uznání, resp. prohlášení vykonatelnosti.³⁾

3. Uznání a výkon cizích rozhodnutí v českém právu

Uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí, soudních směrů a veřejných listin je zakotveno v § 63 a násl. zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním. Tyto tituly mají v České republice účinnost, jestliže nabyly podle potvrzení příslušného cizího orgánu právní moci a byly uznány českými orgány (§ 65 téhož zákona). Uznání cizího rozhodnutí v majetkových věcech je neformální, tj. nevyslovuje se zvláštním výrokem. Český orgán k němu pouze přihlédne, jako by šlo o rozhodnutí českého orgánu. Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním stanovuje pět důvodů, pro které cizí rozhodnutí vykonat nelze:

- výlučná pravomoc českých orgánů,

²⁾ Kučera, Z. *Mezinárodní právo soukromé a procesní*. Brno: Doplněk, 2004, s. 407.

³⁾ Tamtéž.

- překážka *rei iudicatae* (o témže právním poměru již český orgán rozhodl nebo uznal cizí rozhodnutí vydané v třetím státu),⁴⁾
- porušení dlužníka práva na slyšení před soudem,
- rozpor s českým veřejným pořádkem,
- chybějící vzájemnost.

Formální uznání se podle tohoto zákona vyžaduje pouze ve věcech manželských, ve věcech určení (zjištění nebo popření) otcovství, a to v případech, kdy je alespoň jedním z účastníků český občan. Rozsudek vydává Nejvyšší soud ČR.

Změnu do neformálnosti uznávání cizích soudních rozhodnutí přinesl zákon č. 361/2004 Sb., kterým byl zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním novelizován v souvislosti se vstupem nařízení Brusel I v účinnost pro ČR (1. 5. 2004, tj. den přistoupení ČR do EU). Přestože pro nařízení coby součást sekundárního práva obecně platí zásada přímého účinku, považoval podle důvodové zprávy k novele zákona zákonodárce za nutné doplnit právní úpravu postupu soudů při uznávání a prohlášení vykonatelnosti cizích soudních rozhodnutí o řízení o *exequatur*. Cílem nové úpravy bylo zajistit jednotný postup justičních orgánů a stanovit interpretační vodítko při aplikaci jednotlivých přímo závazných pravidel stanovených v nařízení a související komunitární právní úpravě.⁵⁾ Do zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním byl vložen nový oddíl 4 nazvaný „Zvláštní ustanovení o uznání a výkonu některých cizích rozhodnutí“ (§ 68a – 68c).

Oblast působnosti je v § 68a stanovena obecně pro předpisy ES/EU a mezinárodní smlouvy upravující otázku uznávání a prohlášení vykonatelnosti cizích soudních rozhodnutí, jiných veřejných listin a soudních směrů.⁶⁾ Díky takto obecnému odkazu nebude nutné přijímat zvláštní právní úpravu v případě novelizace předpisů ES/EU, resp. při přistoupení k další mezinárodní smlouvě.

Ustanovení § 68b inkorporuje do českého právního řádu zásadu automatického uznávání cizích soudních rozhodnutí vydaných v členských státech EU. Nevyžaduje se formalizovaný postup, existují však výjimky stanovené předpisy ES nebo mezinárodními

⁴⁾ Tato problematika bude podrobněji rozebrána v následující části seriálu.

⁵⁾ Eppinger, A. *Ještě jednou k uznávání a výkonu rozhodnutí vydaných v členských státech EU* [citováno 15. prosince 2007]. Dostupný z: <http://www.dtiik.cz/Plus/archiv-cz/2003/0603/plus-0603-recht-cz.h.htm>.

⁶⁾ K těmto předpisům patří kromě nařízení Brusel I např. nařízení Rady (ES) č. 2201/2003/ES o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 (Brusel IIa) a Haagská úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, č. 141/2001 Sb. m. s.

⁷⁾ Viz bod 4.1.

smlouvami. V úvahu tedy přicházejí dva způsoby uznání cizího soudního rozhodnutí:

- a) neformální – soud rozhoduje při řešení předběžné otázky v jiném soudním řízení,
- b) samostatné – návrhové řízení, požádá-li o to účastník řízení, které se konalo před cizím soudem.

Důvody pro neuznání cizího rozhodnutí jsou stanoveny v čl. 34 a 35 nařízení Brusel I.⁷⁾ Lze je aplikovat pouze v souladu s čl. 33 odst. 2 a 3 nařízení Brusel I, pokud je namítne ten, kdo má na věci právní zájem. Náležitosti takového řízení novela pouze upřesnila po formální stránce, aby byla zajištěna jednotnost soudní praxe: požádá-li strana o uznání rozhodnutí ve zvláštním řízení, rozhodne soud o uznání rozsudkem, přičemž jednání nemusí nařizovat.

Co se návrhu na prohlášení vykonatelnosti a návrhu na výkon rozhodnutí týče, dává § 68c navrhovateli opět možnost výběru:

- a) podat pouze návrh na prohlášení vykonatelnosti a později se rozhodnout, zda bude v exekuci pokračovat nebo zda bude vykonatelná pohledávka splněna jiným způsobem,

- b) podat „spojený návrh“, tj. podat návrh na prohlášení vykonatelnosti současně s návrhem na výkon rozhodnutí (exekuce). Pokud si oprávněný zvolí spojený způsob podání návrhu, rozhodne soud samostatnými výroky o obou otázkách v jediném rozhodnutí (tj. usnesením), přičemž právní moc výroku o nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) nenabude právní moci dříve než výrok o prohlášení vykonatelnosti.

Prvoinstanční soud v souladu s nařízením Brusel I není oprávněn přezkoumávat odírací důvody uznání cizího rozhodnutí. Proto § 68 odst. 3 stanoví, že pokud jsou takové důvody dány, odvolací soud zruší prvoinstanční rozhodnutí a přímo rozhodne o zamítnutí návrhu.

V případě obou variant jsou sjednoceny délky lhůt. Pokud předpis ES nebo mezinárodní smlouva stanovuje lhůtu pro podání oprávněného prostředku proti rozhodnutí o uznání nebo o prohlášení vykonatelnosti delší, než je běžná 15denní lhůta podle občanského soudního řádu, platí tato delší lhůta. Podáním odvolání proti rozhodnutí o prohlášení vykonatelnosti se běh odvolací lhůty pro podání odvolání proti rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) nestaví. V případě jejího marného uplynutí však nenabude usnesení právní moci ve výroku nařizujícím výkon rozhodnutí (exekuci) dříve, než soud rozhodne o odvolání proti rozhodnutí o prohlášení vykonatelnosti, resp. o oprávněném prostředku proti rozhodnutí o odvolání.

Zákonodárce podle důvodové zprávy zvolil tzv. „postup minimálního zásahu do českého právního řádu, a to jednoduchým upravením konkrétního postupu pro použití institutu předvídaného zmíněnými nařízením, resp. úmluvou (tzv. řízení o *exequatur*)...“.⁸⁾ Výhodou nové úpravy procesu uznání a výkonu

cizích rozhodnutí je v každém případě **zúžení důvodů, pro které lze odepřít** uznání cizího rozhodnutí – odpadá podmínka zakotvená v § 64 písm. e) zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním, tj. zachování vzájemnosti. Novela doplňuje právní úpravu stanovenou nařízením Brusel I a souvisejícími evropskými předpisy, což by do budoucna mělo ulehčit praktický postup při uznávání a výkonu cizích soudních rozhodnutí.⁸⁾ Na druhou stranu však tato problematika není upravena komplexně (chybí např. stanovení příslušnosti soudu pro vydání doložky vykonatelnosti, vymezení účastníků řízení, intertemporální ustanovení atd.), což v praxi může vést k interpretacním problémům.

Na hlavní negativum zavedení zvláštního řízení upozorňuje Pauknerová⁹⁾ i Bělohávek:¹⁰⁾ Pro soudní rozhodnutí vydaná v nečlenských státech EU je totiž uznání a případný výkon rozhodnutí z pohledu vlastního řízení jednodušší než ve vztahu k rozhodnutím členských států EU. Soudy dosud při uznávání a prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí cizozemských soudů postupovaly tak, že (až na výjimky např. ve věcech rodinných) k takovém rozhodnutí (pokud neodporovalo českému veřejnému pořádku) fakticky přihlížely. Oba autoři tak považují zavedení režimu uznávání cizích rozhodnutí (pod vlivem procesního systému členských zemí EU) předtím, než je rozhodnuto o jeho výkonu, za „krok zpět“. Původní úprava byla totiž velmi neformální, praktická a v evropském měřítku pokroková. Celé řízení o uznání a výkonu je ve srovnání s dosavadní praxí formálnější, zdlouhavější a procedurálně náročnější.

Mohlo by se zdát, že tato změna snad ani nebyla nutná, zejména když byl § 68a o dva roky později doplněn zákonem 233/2006 Sb. o druhý odstavce, kterým se ruší mezitímní řízení pro tituly potvrzené jako evropský exekuční titul (dále jen „EET“) a obecný trend v EU navíc v souladu se závěry ze zasedání z Tampere směřuje k úplnému zrušení mezitímního řízení. Musíme si však uvědomit, že ČR je povinna plnit své závazky plynoucí z jejího členství v EU, a proto musí sladit svůj právní řád s právem ES. Na první pohled technická novela tak má poměrně zásadní význam. Tím, že stanoví procedurální pravidla pro situace, s nimiž se vnitrostátní právo dosud nesetkávalo, může výrazně přispět k efektivitě řízení a také k právní jistotě subjektů civilního řízení.

V těchto souvislostech je třeba zavedení řízení o *exequatur* vnímat a obecně lze konstatovat, že novela je hodnocena spíše kladně. Pokud se však již jednou zákonodárce rozhodl zavést toto zvláštní řízení do zákona o mezinárodním právu soukromém a pro-

cesním, mohl celou problematiku upravit komplexněji. Komunitární předpisy nejsou v českém právním prostředí dosud zažité a podrobnější úprava jejich aplikaci mohla ulehčit.

4. Uznání a prohlášení vykonatelnosti cizích rozhodnutí v komunitárním právu

4.1 Důvody pro přijetí nařízení Brusel I, resp. Bruselské úmluvy

Prohlubování evropské integrace se neprojevuje jen v obchodním styku, ale i v dalších oblastech (vzdělávání, přistěhovalectví, ochrana životního prostředí atd). Na území ES bez vnitřních hranic jsou postupně odbourávány administrativní a legislativní překážky volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu, tj. dochází také k nárůstu právních vztahů s mezinárodním prvkem a s nimi spojených přeshraničních právních sporů. Na komunitární úrovni jsou však upraveny spíše administrativní aspekty svobod, zatímco justice a soukromé právo mají stále spíše národní charakter. Nutnost uznávání a prohlášení vykonatelnosti cizích soudních rozhodnutí způsobuje v podmínkách jednotného vnitřního trhu nemalé problémy, které vedou k právní nejistotě stran, snížení efektivity soudních rozhodnutí a samozřejmě i značným finančním ztrátám. Tento problém začaly členské státy ES řešit již při budování společného trhu přijetím Bruselské úmluvy v roce 1968, která byla v roce 2001 transformována do nařízení. Následovalo přijetí nařízení o evropském exekučním titulu a evropském platebním rozkazu a návrhu nařízení o drobných pohledávkách. Cílem všech těchto předpisů je odbourat mezitímní opatření, a tím urychlit, zjednodušit a zlevnit výkon cizích rozhodnutí v členském státě. Evropský civilní proces tak slouží bezproblémovému fungování společného trhu, které by mělo být do budoucna doplněno i volným pohybem soudních rozsudků, nazývaným někdy „pátou svobodou“.¹¹⁾

4.1.1 Nařízení Brusel I

Uznání a prohlášení vykonatelnosti cizích soudních rozhodnutí podle **nařízení Brusel I** má tři do určité míry autonomní fáze, které spolu sice úzce souvisejí, ale nejsou podmíněny jedna druhou: uznání rozhodnutí, prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí (tzv. *exequatur*) a výkon rozhodnutí. Zatímco první dva instituty upravuje nařízení Brusel I, výkon samotný i opravné prostředky se řídí právem státu výkonu. Pro uznání není stanoveno žádné zvláštní řízení. Je neformální a automatické („uznání *ipso iure*“), tzn. soud nebo jiný orgán k rozhodnutí jednoduše přihlídně. Důvody, pro které může být uznání odepřeno, stanovuje negativně taxativním výčtem čl. 34 [rozpor s ve-

řejným pořádkem (odst. 1), nepravdivosti v řízení (odst. 2), *res iudicata* a podobné překážky (odst. 3) a porušení pravidel o mezinárodní pravomoci (odst. 4)] a 35 (porušení pravidel pravomoci stanovených pro věci pojišťovací a spotřebitelské smlouvy a pravomoci výlučně) nařízení Brusel I. Uznávající soud je však smí zohlednit pouze na návrh. Jedná se o výjimky z obecného automatického uznávání a vykonatelnosti rozhodnutí, proto je třeba je vykládat zásadně úzce.

Uznání rozhodnutí zakládá překážku věci rozsuzené a má stejné účinky, jako by je vydal orgán uznávajícího státu v téže věci. Rozhodnutí o prohlášení vykonatelnosti je vydáno ve zvláštním řízení po zcela formální kontrole předložených písemností, aniž má soud možnost uplatnit bez návrhu jakékoli důvody pro nevykonání soudního rozhodnutí ve smyslu nařízení Brusel I. To je možné až v následné fázi, kdy mohou odpůrce i navrhovatel proti (ne)prohlášení vykonatelnosti podat opravný prostředek. Řízení o uznání a prohlášení vykonatelnosti cizího rozhodnutí nelze obcházet novou žalobou v druhém státě, a to ani v případě, že by prohlášení vykonatelnosti na základě nařízení Brusel I bylo dražší než nové řízení. Nová žaloba v druhém státě je přípustná jen tehdy, pokud cizí rozhodnutí nemůže být uznáno a vykonáno, protože nejsou splněny předpoklady vyžadované nařízením.¹²⁾ Forma uznání a způsob výkonu se řídí právem státu, kde je rozhodnutí uznáváno a vykonáváno.

Přestože je obsah nařízení Brusel I do značné míry identický s Bruselskou úmluvou, je část judikatury, kterou ESD vydal k Bruselské úmluvě, novými ustanoveními nařízení Brusel I již překonána. To se týká zejména judikatury k čl. 34 odst. 2 nařízení vztahující se k odůvodnění důvodu uznání pro vady v doručování písemnosti, kterou se zahajuje řízení.

4.2 Další nařízení týkající se výkonu cizích soudních rozhodnutí

4.2.1 Nařízení o evropském exekučním titulu

Zavedením nařízení o evropském exekučním titulu (dále jen „nařízení o EET“) byla završena první fáze společného Programu Komise a Rady o opatřeních k provádění zásady vzájemného uznávání rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, který Rada přijala dne 30. 11. 2000 (dále jen „Program Komise“). Nařízení o EET reguluje proces, v němž lze vnitrostátní rozhodnutí prohlásit za evropský exekuční titul. Podmínkou je, aby se jednalo o předměty sporu, které samo nařízení definuje jako nesporné pohledávky. V otázkách mezinárodní pravomoci využívá ustanovení obsažených v nařízeních Brusel I, přičemž jejich dodržení je jednou z podmínek pro potvrzení rozhodnutí jako EET vnitrostátním soudem. Zde se projevuje cíl ES zabezpečit jednotný přístup k soudům.

Hlavní změnou ve srovnání s nařízením Brusel I je, že vykonatelnost cizím soudním rozhodnutím na-

dále nepropůjčují vnitrostátní soudy ve státě výkonu rozhodnutí, ale příslušné soudy ve státě původu rozhodnutí. Odpadnutí řízení o prohlášení vykonatelnosti¹³⁾ je jako postulát legitimováno vzájemnou důvěrou v řádné soudnictví ve všech členských státech.¹⁴⁾ Nařízení o EET se vztahuje na situace, kdy dlužník prokazatelně nepopírá existenci ani výši peněžního nároku a kdy má věřitel proti dlužníkovi buď soudní rozhodnutí, nebo vykonatelný dokument, který vyžaduje výslovný souhlas dlužníka, ať už se jedná o soudní smír, nebo úřední listinu. V případě rozsudků pro uznání a pro zmeškání musí být navíc dodrženy minimální normy pro doručování písemností a informování dlužníka.¹⁵⁾ Proti potvrzení rozhodnutí jako EET obecně nelze podat opravný prostředek, oprava nebo zrušení jsou přípustné jen výjimečně za přesně stanovených podmínek. Výkon rozhodnutí potvrzeného jako EET lze zamítnout na žádost dlužníka pro neslučitelnost s dřívějším rozhodnutím v členském státě nebo třetí zemi za kumulativního splnění taxativně vyjmenovaných podmínek.¹⁶⁾

Ve srovnání s nařízením Brusel I tedy odpadá fáze uznání a prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí ve státě jeho výkonu a s nimi i možné odůvodnění důvody a druhá kontrola respektování práva na spravedlivý proces. Nařízení o EET je paralelní k nařízením Brusel I, tj. věřitel se může rozhodnout, prostřednictvím kterého se bude snažit dosáhnout výkonu rozhodnutí.

4.2.2 Nařízení o evropském platebním rozkazu

Přijetí nařízení o evropském platebním rozkazu (dále jen „nařízení o EPR“) naplňuje druhou fázi společného Programu Komise. Nařízení o EPR na rozdíl od

⁸⁾ Eppinger, A. v článku cit. v pozn. č. 5.

⁹⁾ Pauknerová, M. Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky. *Právní rozhledy*, 2004, č. 9, s. 338.

¹⁰⁾ Bělohávek, A. J. Zavedení tzv. *exequatur* do českého právního řádu. *Právní zpravodaj*, 2004, č. 5, s. 16 – 17.

¹¹⁾ Schmidt, U. *Europäisches Zivilprozessrecht*. München: C. H. Beck, 2004, s. 1., bod 6 Preamble k Nařízení.

¹²⁾ Rauscher, T. (Hrsg.). *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar*. München: European Law Publishers GmbH, 2004, s. 339.

¹³⁾ Není to první případ, kdy je mezitímní řízení zrušeno. Poprvé se tak stalo (byť ve velmi omezeném rozsahu) v nařízením Brusel II bis, a to k l. 3. 2005. Jeho čl. 41 stanovuje, že rozhodnutí přiznávající právo na styk s dítětem se v členských státech uznávají a jsou za stanovených podmínek vykonatelná bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti a bez možnosti námítky proti uznání rozhodnutí. Podle nařízení o EET se však tato výjimka stává základním pravidlem.

¹⁴⁾ Soudnictví ve všech členských státech však není na stejné úrovni, jedná se pouze o cíl. Nařízení tedy nestojí na pevném a jistém základu, ale na pouhé simulaci rovnocenného soudnictví. Rauscher, T. (Hrsg.) *Europäisches Zivilprozessrecht*. 2. erw. und überarb. Auflage. München: European Law Publishers GmbH, 2006, s. 1442.

¹⁵⁾ Tuto koncepci podrobuje řada autorů kritice. Např. podle Burgstallera a Neumayra sice odstranění řízení o *exequatur* vede k úsporám času i nákladů a k celkovému zjednodušení přeshraničního vymáhání pohledávek. Avšak odpadnutí téměř veškeré kontroly při uznávání rozhodnutí ve státě výkonu rozhodnutí není bez rizika: všechny kontroly, zejména správnosti doručování a příslušnosti státu, který rozhodnutí potvrzuje jako EET, jsou prováděny při potvrzování státem, který rozhodnutí vydal. Klade se proto otázka, zda je takto široké vzdání se následné kontroly ve státě výkonu rozhodnutí skutečně smysluplné. Burgstaller, A., Neumayr, M. *Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittenen Forderungen*. ÖJZ, 2006, č. 5, s. 180.

¹⁶⁾ Dřívější rozhodnutí se týká téže věci mezi týmiž stranami, bylo vydáno v členském státě výkonu nebo splňuje jeho podmínky pro uznání a proti neslučitelnosti nebyla a nemohla být při soudním řízením v členském státě původu vznesena námítka.

duálního nařízení Brusel I reguluje pouze proces, který vede k vydání EPR. V oblasti mezinárodní pravomoci je stejně jako nařízení o EET propojeno s nařízením Brusel I.

Řízení o vydání EPR představuje řízení zjednodušené, resp. zrychlené, které lze přirovnat k českému řízení o platebním rozkazu a řízení o platebním rozkazu směnečném nebo šekovém.¹⁷⁾ Řízení o EPR se od řízení podle nařízení Brusel I a nařízení o EET podstatně liší. Nebude probíhat podle národních předpisů, ale půjde o řízení „evropské“, které se národními právními řády bude řídit jen subsidiárně. Jeho výsledkem bude originární komunitární titul se stejnou platností ve všech státech, nikoli pouze titul „europeizovaný“, který je nutné prohlásit za vykonatelný podle nařízení Brusel nebo potvrdit jako EET.

V řízení o EPR věřitel podá návrh na vydání EPR. Komunikace mezi soudem a stranami může probíhat elektronickou formou a je založena na použití vzorových formulářů. Řízení je koncipováno jako dvoustupňové: pokud žalovaný proti EPR podá odpor, následuje postup podle národních předpisů. V opačném případě připojí soud k EPR doložku vykonatelnosti a rozhodnutí se stane platným exekucním titulem ve všech členských státech bez nutnosti jakéhokoli dalšího uznávání. Ve výjimečných případech lze EPR přezkoumat nebo zamítnout jeho výkon. Výkon EPR probíhá podle národního právního řádu státu výkonu.

Zrušení mezitímního řízení zajistí volný pohyb evropských platebních rozkazů, a tak zjednoduší, zefektivní a zlevní vymáhání fakticky nesporných peněžitých nároků s mezinárodním prvkem. Prodlení s platbami totiž představují jeden z hlavních důvodů platební neschopnosti, která ohrožuje další existenci zejména malých a středních podniků a vede ke ztrátám vysokého počtu pracovních míst. Řízením o platebním rozkazu lze sice hromadně vymáhat nároky ve většině států, vnitrostátní právní předpisy i účinnost postupů se však v jednotlivých státech značně liší. Řízení o EPR, které bude pro všechny státy společné, je pro žalobce alternativou vedle řízení dle vnitrostátního práva. Věřitel se bude moci rozhodnout, kterou formu si zvolí, a bude mít k dispozici další nástroj k vymáhání pohledávek v ES.

4.2.3 Nařízení o drobných pohledávkách

Vymáhání drobných pohledávek je často spojeno s vysokou finanční i časovou zátěží, která se v přes-

¹⁷⁾ Platební rozkaz lze vydat v případech uplatňování peněžité pohledávky, pokud uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalujícími. Platebním rozkazem směnečným nebo šekovým lze přiznat práva ze směny nebo šeku. Nárok, který lze požadovat v žalobě, není nijak omezen. Záleží vždy na uvážení soudu, zda věc vyřídí platebním rozkazem. Naopak jsou-li splněny formální předpoklady, soud je povinen rozhodnout ve zkráceném řízení směnečným (šekovým) platebním rozkazem. Platební rozkaz nelze vydat, má-li být doručen žalovanému do ciziny. To neplatí o platebním rozkazu směnečném a šekovém, který doručovat žalovanému do ciziny lze. Zrychlená řízení. [citováno dne 30. října 2007]. Dostupný z: <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=2484&d=22248>.

hraničních sporech ještě prohlubuje. Tento problém řešila řada členských států zavedením specifických zjednodušujících řízení pro řešení sporů o drobných pohledávkách (což není případ ČR). Vzhledem k tomu, že odlišné způsoby řešení sporů o drobných pohledávkách v různých členských státech mohou vést k narušení hospodářské soutěže na jednotném vnitřním trhu, zpracovala Evropská komise v roce 2005 návrh nařízení o evropském řízení o drobných pohledávkách, a to ve věcech občanských a obchodních bez ohledu na druh soudu v případech, kdy celková hodnota peněžitých a nepeněžitých pohledávek bez příslušenství nepřesáhne 2 000 eur.

Stejně jako v případě řízení o EET a EPR bude využití řízení o drobných pohledávkách (tzv. evropské bagatelní řízení) fakultativní, tj. věřitel bude mít volbu mezi postupem podle národního práva, nařízením Brusel I, nařízením o EET nebo nařízením o EPR.

Bude se jednat o zjednodušené řízení: komunikace mezi soudem a stranami bude založena na použití vzorových formulářů a lhůtách pro různé procesní úkony, které vycházejí z data registrace žalobního formuláře soudem (např. rozsudek má být vydán do šesti měsíců od registrace žalobního tiskopisu). Řízení bude probíhat především písemně, ústní jednání je možné, pokud to soud považuje za nezbytné. Jednání může za určitých podmínek probíhat i formou videokonference, audiokonference nebo e-mailové konference. Zastoupení advokátem není nutné. Soudce bude mít ve srovnání s klasickým civilním řízením širokou diskreční pravomoc v oblasti dokazování a hodnocení důkazů a doručování bude probíhat doporučeným dopisem s doručenkou. Možnost podání opravného prostředku proti rozhodnutí bude ponechána na národnímu právu jednotlivých členských států, další řádné ani mimořádné opravné prostředky nebudou přípustné. Evropské řízení o drobných pohledávkách se má subsidiárně řídit procesním právem fora.

Rozhodnutí vydané v evropském bagatelním řízení v jednom členském státě bude uznáno a vykonáno v jiném členském státě bez prohlášení vykonatelnosti a bez jakékoli možnosti napadnout jeho uznání, pokud bylo ve státě svého vydání potvrzeno na předepsaném tiskopisu a není v rozporu s vybranými pravidly o soudní příslušnosti obsaženými v nařízení Brusel I. Proti vydání tohoto potvrzení nelze podat žádný opravný prostředek.¹⁸⁾

5. Uznání a prohlášení vykonatelnosti cizích rozhodnutí v mezinárodních úmluvách

5.1 Luganská úmluva

Úmluva o příslušnosti soudů a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních byla po-

¹⁸⁾ Knapová, J. Návrh nařízení o evropském řízení o drobných pohledávkách. *Sborník příspěvků z 1. ročníku mezinárodní konference Právní a finanční aspekty mezinárodní ekonomické integrace*. Brno: Masarykova univerzita, 2007.

depsána dne 16. 9. 1988 v Luganu a platí od 1. 1. 1992 (tzv. „Luganská úmluva“). Jedná se o paralelní úmluvu k Bruselské úmluvě, neboť má velmi podobný obsah – Luganská úmluva zajišťuje uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí v nečlenských státech ES. Dříve to byly zejména členské státy ESVO,¹⁹⁾ po vstupu některých z nich do EU zůstalo pouze Švýcarsko, Island a Norsko. V současné době je připravována novelizace Luganské úmluvy, jejímž cílem je sladit ji s nařízením Brusel I.²⁰⁾

5.2 Úmluva o uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních

Dne 1. 2. 1971 byla na půdě Haagské konference mezinárodního práva soukromého sjednána Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, která vstoupila v platnost dne 20. 8. 1979. Kromě svého aplikačního rozsahu upravuje podmínky uznání a výkonu cizích rozhodnutí včetně jejich vazby na pravomoc soudu a odepření uznání, postup při uznání a výkonu, pro něž se subsidiárně použije práva státu, v němž je o uznání a výkon žádáno, a otázky litispence. Mimoto úmluva počítá s tzv. „doplňkovými úmluvami“ (*supplementary agreements*), v nichž mají být definovány některé pojmy, specifikován rozsah úmluvy, podrobněji upraven proces uznání a výkonu atd. Tato úmluva má pouze čtyři smluvní státy, a to Kypr, Nizozemí, Portugalsko a Kuvajt. Je vhodné upozornit, že v prvních třech uvedených platí nařízení Brusel I.

5.3 Dvoustranné úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodnutí

Problematika uznání a výkonu cizích rozhodnutí je předmětem řady bilaterálních smluv. Smlouvy, v nichž je smluvní stranou Česká republika, lze rozdělit do čtyř skupin:

1) Smlouvy o právní pomoci s bývalými socialistickými státy (Albánie, Bulharsko, KLDR, Kuba, Maďarsko, Mongolsko, Polsko, Rumunsko, bývalá Jugoslávie, bývalý SSSR, Ukrajina, Uzbekistán a VSR).

2) Smlouvy upravující jen uznání a výkon rozhodnutí (Portugalsko a Švýcarsko).

3) Smlouvy upravující mezinárodní právní pomoc a uznání a výkon rozhodnutí (Afgánistán, Alžírsko, Francie, Itálie, Jemen, Kypr, Řecko, Sýrie, Španělsko a Tunisko).

4) Smlouva mezi Českou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány

¹⁹⁾ V té době patřily k ESVO Finsko, Island, Rakousko, Norsko, Švédsko a Švýcarsko.

²⁰⁾ Návrh novely Luganské úmluvy je k dispozici na webových stránkách Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci. Dostupný z: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/draft_lugano_conventio_n_en.pdf. [citováno 30. října 2007].

a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech ze dne 29. 10. 1992 č. 209/1993 Sb.

Upozorňujeme, že tyto smlouvy byly ve vztazích mezi členskými státy EU v rozsahu stejného předmětu nahrazeny nařízením Rady (ES).²¹⁾

5.4 Haagská úmluva o pravomoci a výkonu cizích rozhodnutí

Zatímco pro členské státy EU platí Bruselská úmluva a výše zmíněná nařízení a pro vztahy se Švýcarskem, Islandem a Norskem paralelní Luganská úmluva, nejsou USA coby nejdůležitější obchodní partner EU vázány žádnou obdobnou smlouvou. Proto daly USA v roce 1992 Haagské konferenci mezinárodního práva soukromého podnět k vypracování univerzální úmluvy o pravomoci a uznání soudních rozhodnutí. V úvahu přicházelo několik forem, z nichž byla vybrána „smíšená úmluva“ (*mixed convention*).²²⁾ Ta má být komplexnější než úmluva dvojná, avšak umožní USA zachovat určitou právní tradici, které se USA nechtějí vzdát. Smíšená úmluva zahrnuje pravidla pro určení pravomoci a pro uznání a výkon cizích rozhodnutí. Co se pravomoci týče, měla obsahovat tzv. bílou oblast (*white list*) stanovující pravidla pro určení pravomoci, tzv. černou oblast (*black list*) určující, podle kterých pravidel nelze stanovit pravomoc, a dále tzv. šedou oblast (*grey list*), kdy si státy budou moci určit pravomoc i podle pravidel v konvenci nezahrnutých. Případ rozhodnutý soudem, jehož pravomoc by byla určena na základě těchto pravidel, by byl automaticky uznatelný a vykonatelný v jiném smluvním státě. Rozsudky vydané na jejím základě by však nebyly vykonatelné podle úmluvy, ale podle národních právních řádů.

Na diplomatické konferenci konané v červnu 2001 se nepodařilo vyjednat žádné jednoznačné znění úmluvy, ale jen text, který lze charakterizovat jako „shrnutí variant textu úmluvy“.²³⁾ Klíčovými oblastmi, v nichž USA a EU musí dosáhnout konsenzu, jsou mezinárodní pravomoc, reciprocita a veřejný pořádek. V roce 2003 připravila pracovní skupina návrh textu Úmluvy o volbě soudu (*Choice of Court Agreement*). Tento návrh má mnohem užší rozsah než původně plánovaná úmluva. Existuje však reálná šance, že bude úspěšně vyjednána a přijata a že bude základem pro přijetí širší úmluvy týkající se pravomoci a uznání a výkonu cizích rozhodnutí.

²¹⁾ Kučera, Z. *Mezinárodní právo soukromé a procesní*. Brno: Doplněk, 2004, s. 60.

²²⁾ K dalším alternativám patřila „jednoduchá úmluva“ (*convention simple*), která by zahrnovala pouze oblast uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí. „Dvojná úmluva“ (*convention double*) by pak stanovovala i bílou oblast (tzv. *white list*). Třetí variantou by byla tzv. širší dvojná úmluva zahrnující i tzv. *black list*, tj. pravidla, podle kterých by se nesměla určovat pravomoc.

²³⁾ Danford, B. B. *The Enforcement of Foreign Money Judgments in the United States and Europe: How Can We Achieve a Comprehensive Treaty?* [Citováno 1. listopadu 2007] Dostupný z: www.allbusiness.com.

6. Závěr

Cílem tohoto příspěvku bylo poskytnout přehled o právních předpisech upravujících uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních. V následujících příspěvcích, které jsou pokračováním již započatého seriálu, se této problematice budeme věnovat již pouze

v kontextu nařízení Brusel I. Nejprve budou rozebrány překážky řízení a předběžná opatření, a to jednak v rovině teoretické a jednak ve světle judikatury ESD. Poté budou publikovány překlady rozhodnutí ESD k problematice uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí se stručnými komentáři k jednotlivým otázkám.

Tab. č. 1: Přehled judikatury ESD vztahující se k uznání a prohlášení vykonatelnosti cizích soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních podle Bruselské úmluvy, resp. nařízení Brusel I.

Číslo rozhodnutí	Strany	Datum vydání	Vztah ke článku	Oblast úpravy
42/76	<i>De Wolf v. Harry Cox</i>	4. 2. 1988	33, 34, 36 odst. 2, 45	Uznání rozhodnutí, odpírací důvod uznání, zákaz přezkumu rozhodnutí ve věci samé, zamítnutí prohlášení vykonatelnosti
43/77	<i>Industrial Diamond Supplies</i>	22. 11. 1977	37 a 45 odst. 2	Podání opravného prostředku proti uznání, zamítnutí prohlášení vykonatelnosti
143/78	<i>Jacques de Cavel v. Luise de Cavel</i>	27. 3. 1979	1 odst. 2, 31	Předběžné opatření
120/79	<i>Luise de Cavel v. Jacques de Cavel</i>	6. 3. 1980	1 odst. 1, čl. 31	Předběžné opatření
125/79	<i>Denilauer v. S. N. C. Couchet Freres</i>	21. 5. 1980	Část II a III nařízení	Předběžné opatření
166/80	<i>Klomps v. Michel</i>	16. 6. 1981	34 odst. 2	Odpírací důvod uznání
25/81	<i>C. H. W. v. G. J. H.</i>	31. 9. 1982	1, 24, 31	Předběžné opatření
228/81	<i>Pendy Plastic Products v. Pluspunkt</i>	15. 7. 1982	34 odst. 2	Odpírací důvod uznání
129/83	<i>Zelger v. Salinitri</i>	7. 6. 1984	27	Překážky v řízení
178/83	<i>Firma P v. Firma K.</i>	12. 7. 1984	40 odst. 2 Úmluvy, v nařízení nemá obdobu	Slyšení dlužníka po podání opravného prostředku
258/83	<i>Brennero v. Wendel</i>	27. 9. 1984	43 odst. 2, 45 odst. 2	Opravný prostředek proti prohlášení vykonatelnosti, zamítnutí prohlášení vykonatelnosti
48/84	<i>Debaecker a Plouvier v. Bouwman</i>	11. 6. 1985	34 odst. 2	Odpírací důvod uznání
119/84	<i>Capelloni a Aquilini v. Pelkmans</i>	3. 10. 1985	43, 47 (v nařízení nemá obdobu)	Opravný prostředek proti prohlášení vykonatelnosti, předběžná a zajišťovací opatření
148/84	<i>Deutsche Genossenschaft v. Brasserie du Pecheur</i>	2. 7. 1985	43	Opravný prostředek proti prohlášení vykonatelnosti
198/85	<i>Carron v. SRN</i>	10. 7. 1986	40	Slyšení dlužníka po podání opravného prostředku
144/86	<i>Gubish Maschinenfabrik KG v. Palumbo</i>	8. 12. 1987	27	Překážky v řízení

Číslo rozhodnutí	Strany	Datum vydání	Vztah ke článku	Oblast úpravy
145/86	<i>Hoffmann v. Krieg</i>	4. 2. 1988	33, 1 bod 2, 34 odst. 3, 38, 43	Uznání rozhodnutí, odpírací důvod uznání, výkon rozhodnutí, opravný prostředek proti prohlášení vykonatelnosti
305/88	<i>Lancray v. Peters a Sickert</i>	3. 7. 1990	34 odst. 2	Odpírací důvod uznání
C – 351/89	<i>Overseas Union Insurance v. New Hampshire Insurance Company</i>	27. 6. 1991	27	Překážky v řízení
C – 183/90	<i>Van Delfsen a další v. Van Loon a T. Berendsen</i>	4. 10. 1991	43 odst. 2, 45 odst. 2	Opravný prostředek proti prohlášení vykonatelnosti, zamítnutí prohlášení vykonatelnosti
C – 261/90	<i>Reichert v. Dresdner Bank AG</i>	26. 3. 1992	5 odst. 3, 16 odst. 5, 31	Předběžné opatření
C – 123/91	<i>Minalmet v. Brandeys</i>	12. 11. 1992	34 odst. 2	Odpírací důvod uznání
172/91	<i>Sonntag v. Waidmann</i>	21. 4. 1993	1 odst. 1, 34 odst. 2, 43 odst. 2	Odpírací důvod uznání, opravný prostředek proti prohlášení vykonatelnosti
129/92	<i>Owens Bank v. Bracco</i>	20. 1. 1994	27, 28, 29	Překážky v řízení
C – 406/92	<i>Tatry v. Macej Rataj</i>	6. 12. 1994	27, 71	Překážky v řízení
C – 414/92	<i>Solo Kleinmotoren</i>	2. 6. 1994	32 a 34 odst. 3	Odpírací důvod uznání
C – 432/93	<i>SISRO v. Ampersand</i>	11. 8. 1995	43 odst. 2, 45 odst. 2	Opravný prostředek proti prohlášení vykonatelnosti, zamítnutí prohlášení vykonatelnosti
C – 474/93	<i>Hengst Import v. Campese</i>	13. 7. 1995	34 odst. 2	Odpírací důvod uznání
C – 275/94	<i>Van der Linden v. Berufsgenossenschaft</i>	14. 3. 1996	47 Úmluvy, v nařízení nemá obdobu	Předběžná a zajišťovací opatření
C – 78/95	<i>Hendrikman a Feyen v. Magenta</i>	10. 10. 1996	34 odst. 2	Odpírací důvod uznání
C – 220/95	<i>Van den Boogard v. Laumen</i>	27. 2. 1997	čl. 1 odst. 1 a 2, 48	Částečné prohlášení vykonatelnosti
C – 351/96	<i>Drouot Assurances v. CMI</i>	19. 5. 1998	27	Překážky v řízení
C – 260/97	<i>Unibank A/S v. Flemming</i>	17. 6. 1999	Čl. 32 a 43	Pojem rozhodnutí, opravný prostředek proti prohlášení vykonatelnosti
C – 267/97	<i>Coursier v. Fortis Bank</i>	29. 4. 1999	38 odst. 1, 43	Výkon rozhodnutí, opravný prostředek proti prohlášení vykonatelnosti
C – 7/98	<i>Krombach v. Bammerski</i>	28. 3. 2000	34 odst. 1	Odpírací důvod uznání
C – 38/98	<i>Renault v. Maxicar</i>	3. 6. 1971	34 odst. 1	Odpírací důvod uznání
C – 80/00	<i>Italian Leather v. WECO Polstermöbel</i>	3. 7. 1971	34 odst. 3	Odpírací důvod uznání
C – 39/02	<i>Maersk Olie v. Firma M.</i>	14. 10. 2004	27, 32, 34 odst. 2	Překážky v řízení
C – 522/03	<i>Scania v. Rockinger</i>	13. 10. 2005	34 odst. 2	Odpírací důvod uznání
C – 3/05	<i>Verdoliva v. Van der Hoeven</i>	16. 2. 2006	34 odst. 2	Odpírací důvod uznání
C – 283/05	<i>ASML Netherlands v. Semiconductor Industry Services</i>	14. 12. 2006	34 odst. 2	Odpírací důvod uznání